

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η εν λόγω στήλη στόχο έχει την παρουσίαση τόσο νέων όσο και παλαιότερων σημαντικών θεωρητικών και ιστορικών εκδόσεων για το θέατρο, όπως επίσης και την παρουσίαση λευκωμάτων, μονογραφιών ή/και αφιερωμάτων. Οι παρουσιάσεις αυτές αποβλέπουν αφενός στη δημιουργία ενός επιστημονικού και καλλιτεχνικού διαλόγου και προβληματισμού με τον επαγγελματία του θεάτρου, τον θεατρολόγο, τον θεατή και την κοινωνία και αφετέρου στη γνωριμία και τη συνεχή ολόπλευρη ενημέρωση – από την πλευρά των εκδόσεων – της επιστήμης και της τέχνης του θεάτρου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ένα κουκλόσπιτο του Χένρικ Ίψεν, Μαρία Μανωλοπούλου ή Τα κουκλόσπιτα: Η φυλακή των γυναικών

Σάββας Αλεξόπουλος

Περίληψη: Στο επιστημονικό δοκίμιο της με τίτλο *«Ένα κουκλόσπιτο» του Χένρικ Ίψεν*, η Μαρία Μανωλοπούλου, βασιζόμενη στις θεωρητικές της γνώσεις και σπουδές σχετικά με το θέατρο, επιχειρεί μια διεξοδική μελέτη του έργου του Νορβηγού θεατρικού συγγραφέα προκειμένου να αφυπνίσει τη σύγχρονη κοινωνία σχετικά με τον αγώνα του φεμινισμού για ισότητα με αφορμή τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα και το κίνημα #MeToo. Εν ολίγοις, δηλαδή, αναγνωρίζει το έργο ως διαχρονικό και επίκαιρο μέσω της επιστημονικής της ανάλυσης. Σκιαγραφεί τα δραματουργικά στοιχεία του έργου και τα συσχετίζει με την εκάστοτε εποχή μέσω της αποκρυπτογράφησης των κοινωνιολογικών συμβολισμών του έργου. Θεωρεί ακόμη πως το «ιερό καθήκον» της Νόρας προς τον εαυτόν της αποτελεί καθήκον του κάθε ανθρώπου των ημερών μας και δη των γυναικών.

Λέξεις-κλειδιά: *Ανάλυση, φεμινισμός, κοινωνιολογική οπτική, στοιχεία, σύμβολα*

Πρόλογος και υπόβαθρο συγγραφέα

Η συγγραφέας του επιστημονικού δοκιμίου που φέρει τον τίτλο *«Ένα κουκλόσπιτο» του Χένρικ Ίψεν* είναι απόφοιτος της σχολής Δραματικής Τέχνης «Βεάκη» και της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών. Η Μαρία Μανωλοπούλου έχει καταρτιστεί επαρκώς και στη θεωρία του θεάτρου καθώς και της λογοτεχνικής γραφής, με σπουδές θεατρολογίας στο Ε.Κ.Π.Α. και μεταπτυχιακό Δημιουργικής Γραφής στο Ε.Α.Π. και στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Έχοντας, λοιπόν, ως θεωρητική βάση τις εν λόγω σπουδές της, προβαίνει στην ανάλυση του θεατρικού έργου του Ίψεν από δραματουργική καθώς και κοινωνιολογική σκοπιά. Η ανάλυση της αποσκοπεί στη σύνδεση της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας και του κινήματος #MeToo με τα πρώτα βήματα του φεμινισμού κατά τον 18^ο αιώνα, την εποχή δηλαδή που ο Χένρικ Ίψεν έγραψε το έργο του *Ένα κουκλόσπιτο*. Κοινός παρονομαστής και στις δύο περιπτώσεις είναι οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και η υποτίμηση της ανθρωπίνης διάστασής τους. Ακόμη και αν τις δύο αυτές περιόδους χωρίζουν δύο ολόκληροι αιώνες. Η ίδια η συγγραφέας τονίζει πως το εν λόγω βιβλίο της αποτελεί προϊόν της αγάπης της για το Σκανδιναβικό θέατρο και πιο συγκεκριμένα για τον Χένρικ Ίψεν.

Έκφραση και Δομή στο δοκίμιο

Το εν λόγω επιστημονικό δοκίμιο ελκύει άμεσα το ενδιαφέρον του αναγνώστη για δύο κύριους λόγους. Από τη μία, η έκφραση της συγγραφέως είναι καλαίσθητη και εκλεπτυσμένη μιας και χρησιμοποιεί συχνά μεταφορές, παρομοιώσεις και άλλα σχήματα λόγου που προσδίδουν στο κείμενο της μία χροιά ποιητικότητας. Από την άλλη, η δομή του κειμένου είναι ιδιαίτερα προσεγμένη και καλά οργανωμένη καθώς χωρίζεται σε τρία κύρια εννοιολογικά μέρη.

Πρώτο μέρος

Αρχικά, η κ. Μανωλοπούλου παραθέτει κάποια στοιχεία από την ίδια τη ζωή του Ίψεν τα οποία και συσχετίζει με τη συγγραφική και καλλιτεχνική του πορεία γενικότερα. Δίνει δε έμφαση στο *Ένα κουκλόσπιτο*. Πιο συγκεκριμένα, αναλύει το πώς τα γυναικεία πρότυπα, της πρώιμης παιδικής του ηλικίας αλλά και της μετέπειτα ενήλικης ζωής του, συνέβαλαν στη σφυρηλάτηση μιας ισχυρής φεμινιστικής συνείδησης. Θεωρεί πως τα προσωπικά βιώματα της μητέρας του, μια γυναίκα προς την οποία ο Ίψεν έτρεφε ιδιαίτερη συμπάθεια, γίνονται πηγή έμπνευσης στα θεατρικά του έργα (Μανωλοπούλου, 2024:17). Επιπρόσθετα, πιστεύει πως οι γυναικείοι ρόλοι στα έργα του επηρεάστηκαν και από την ιδιοσυγκρασία θαρραλέων φεμινιστριών της εποχής, όπως η Aasta Hansteen (Μανωλοπούλου, 2024:37-38). Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Νόρα, η κεντρική ηρωίδα στο *Κουκλόσπιτο*.

Δεύτερο μέρος

Προκειμένου να προβεί στη δραματουργική ανάλυση του έργου, η συγγραφέας του δοκιμίου χωρίζει το έργο με βάση το υπόβαθρο του. Αρχικά παρουσιάζεται η υπόθεση καθώς και τα βασικά στοιχεία πλοκής. Έπειτα, εμβαθύνει στις δευτερεύουσες πλοκές του κειμένου, όπως αυτή της κυρίας Λίντε, καθώς επίσης και στον ρόλο του σκηνικού και των λοιπών παραστασιακών στοιχείων. Τα στοιχεία αυτά συνδέονται με τους συμβολισμούς του κειμένου ούτως ώστε οι αναγνώστες του δοκιμίου να δούνε το έργο μέσω μιας κοινωνιολογικής οπτικής και να καταλάβουν επαρκώς το πώς το πατριαρχικό σύστημα αναδύεται μέσα στο εν λόγω έργο του Ίψεν. Για παράδειγμα, η ένδυση της Νόρας δεν είναι τυχαία σύμφωνα με την κ. Μανωλοπούλου. Η φανταχτερή αμφίεση της για το πάρτι συμβολίζει τον ρόλο που η πατριαρχία την αναγκάζει να υποδύεται κατά τον γάμο της με τον Τόρβαλντ. Αυτόν της ευτυχισμένης συζύγου του μέσου στερεοτυπικού αστού της εποχής. Μιας γυναίκας η οποία φαίνεται να είναι ευτυχισμένη χάρη στα πλούτη του άνδρα της, εξ ου και το πάρτι μασκέ, το φανταχτερό φόρεμα και ο εύθυμος χορός «Ταραντέλα». Στην πραγματικότητα, όμως, είναι φυλακισμένη στον γάμο της και στον ρόλο που το πατριαρχικό σύστημα της επιβάλλει. Προκειμένου, λοιπόν, ο συγγραφέας να περάσει εμμέσως

το μήνυμα της κοινωνικής επανάστασης της Νόρας, αποφασίζει να αλλάξει τα ρούχα της όταν και εκείνη εγκαταλείπει τον σύζυγο και την οικογένεια της προκειμένου να τελέσει το ατομικό της καθήκον. Τα λόγια της είναι χαρακτηριστικά: «Έχω κι ένα άλλο καθήκον, που είναι εξίσου ιερό... Το καθήκον απέναντι στον εαυτό μου» (σελ.54). Η ίδια η συγγραφέας χαρακτηρίζει το γεγονός αυτό ως προκαθορισμένη ρήξη και όχι απλή παρόρμηση της στιγμής.

Τρίτο μέρος

Σύμφωνα με το επιστημονικό δοκίμιο της Μαρίας Μανωλοπούλου, το έργο *Ένα Κουκλόσπιτο* έχει λάβει διαχρονικές διαστάσεις. Η Νόρα, η πρωταγωνίστρια του έργου, είναι μια γυναίκα η οποία όχι μόνο μπορεί, αλλά πρέπει κιόλας, να αποτελέσει πρότυπο για τις γυναίκες της σημερινής εποχής. Μάλιστα, σύμφωνα με τον ίδιο τον Ίψεν, ο αγώνας των γυναικείων δραματικών του προσώπων για ισότιμη μεταχείριση εντάσσεται στο πλαίσιο του αγώνα του κάθε καταπιεσμένου ανθρώπου του οποίου τα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια καταπατούνται. Ο αγώνας των γυναικών είναι μέρος της διαρκούς αυτής πάλης των καταπιεσμένων αλλά και των ευσυνειδητών μελών της κοινωνίας μας. Για τον λόγο αυτό η δοκιμογράφος διακηρύσσει ότι εχθρός του Ίψεν ήταν η κοινωνία στο σύνολο της. Θεωρεί ακόμη ότι η κοινωνία χωρίζεται σε δύο σφαίρες που υποτίθεται πως διαθέτουν διαφορετικές αρχές και χαρακτηριστικά. Αυτή της «λογικής, άλκιμης και κυρίαρχης» αρρενωπότητας και αυτή της «συναισθηματικής, αδύνατης και υποταγμένης» θηλυκότητας. Η άρνησή του να αποδεχτεί αυτόν τον κοινωνικό διαχωρισμό φαίνεται με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα με τη δημιουργία ανδρόγυνων χαρακτήρων που δεν εντάσσονται σε καμία από τις δυο σφαίρες. Για παράδειγμα, η επινοητική Νόρα σώζει τον αφελή Τόρβαλντ. Οι λόγοι αυτοί οδηγούν στο συμπέρασμα πως ο ρόλος της Νόρας δεν εμπνέει μόνο το πρώιμο φεμινιστικό κίνημα αλλά και τα μετέπειτα «κύματά» του. Το πιο πρόσφατο κύμα, το τέταρτο, αφορά την κουλτούρα του βιασμού κατά την ψηφιακή μας εποχή. Σύμφωνα με την κ. Μανωλοπούλου, η Νόρα αποτελεί διαχρονικό γυναικείο σύμβολο, αφού το πατριαρχικό σύστημα, σήμερα, είναι μεν αποδυναμωμένο αλλά όχι πλήρως νικημένο όπως δείχνουν οι καταγγελίες του κινήματος #MeToo. Ως εκ τούτου, η διαχρονική φύση του έργου δίνει ακόμη και σήμερα τη δυνατότητα διασκευής του, προκειμένου η αδιάλειπτη φεμινιστική πάλη να συσχετιστεί με τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα. Χαρακτηριστικές είναι οι παραστάσεις «*Nora: A Doll's House*» της Sue Prideaux, κατά το έτος 2020 αλλά και η ελληνική παράσταση «*Η Νόρα μετά*» του Νίκου Καμτσή, κατά την χειμερινή θεατρική περίοδο 2009-2010.

Επίλογος και συμπεράσματα

Το επιστημονικό δοκίμιο της Μαρίας Μανωλοπούλου «*Ένα κουκλόσπιτο*» του Χένρικ Ίψεν αποτελεί ίσως τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο «τότε» της εποχής του Ίψεν και το «τώρα» της δικής μας εποχής. Η δραματουργική ανάλυση του έργου του Νορβηγού συγγραφέα με την κοινωνιολογική οπτική της κ. Μανωλοπούλου αναδεικνύει το έργο ως διαχρονικό και τους αγώνες της Νόρας ως επίκαιρους και ριζοσπαστικούς. Η στάση ζωής της αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση όχι μόνο για τις σύγχρονες γυναίκες αλλά και για κάθε υγιώς σκεπτόμενο πολίτη και άνθρωπο. Με την άρτια οργανωμένη δομή του και τον ποιητικό λόγο της συγγραφέως το βιβλίο «*Ένα κουκλόσπιτο*» του Χένρικ Ίψεν υπόσχεται να τραβήξει το ενδιαφέρον και να περάσει στο κοινό μηνύματα που τόσο οι σύγχρονες κοινωνίες χρειάζονται.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Μανωλοπούλου, Μ. (2024). «Ένα κουκλόσπιτο» του Χένρικ Ίψεν. Υψικάμινος.

Σάββας Αλεξόπουλος

Είναι τελειόφοιτος φοιτητής του τμήματος γαλλικής γλώσσας και φιλολογίας του Α.Π.Θ. Ασχολείται κυρίως με μαθήματα λογοτεχνίας, γαλλικού και ευρωπαϊκού πολιτισμού. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του παρακολούθησε επίσης μαθήματα θεάτρου, κινηματογράφου και δραματουργίας. Έχει λάβει μέρος σε διεθνή διαγωνισμό ποίησης στο πλαίσιο των εορτασμών της εθνικής επετείου για το 2021 όπου και του απονεμήθηκε Συγχαρητήριο δίπλωμα από το EUARCE.

Στοιχεία επικοινωνίας: E-mail < savvasalexopoulos.03@gmail.com > ή και
< savvasap@frl.auth.gr >